

Ocene in poročila o publikacijah in razstavah

Publikacije

A. Hallerstein-Liu Songling : multicultural legacy of Jesuit wisdom and piety of the Qing dynasty court / (editor in chief Mitja Saje). – Maribor : Association for Culture and Education Kibla, Co-publisher: Archives of the Republic of Slovenia (Co-editor Matevž Kosir), 2009, 379 strani

Baron Ferdinand Avguštin Haller von Hallerstein, Liu Songling po kitajsko – učenjak, fizik in matematik, misijonar, astronom, demograf, diplomat, prvi slovenski mandarin tretje stopnje. Ko Slovenci išče-mo svoje velike može, nanj velikokrat pozabimo. Ob 300. obletnici rojstva astronoma je v predgovoru monografije Stanislava Južniča *Hallerstein. Kitajski astronom iz Mengša* Boštjan Žekš, predsednik SAZU, zapisal: »Zaradi svojega izvora, plemiškega in nemškega, in zaradi svoje usmeritve, teološke in jezuitske. Če je tako, je zelo narobe. Naše mora biti vse, kar se je dogajalo in kar se dogaja pri nas, in vse, kar je živelo in delalo pri nas. Odgovorni smo za zgodovino vsega tega.«

Evropa ga je odkrila leta 2003 na simpoziju o jezuitih in jezuitskem kolegiju v Ljubljani in potem v letu 2009, svetovnem letu astronomije. Slovenci smo

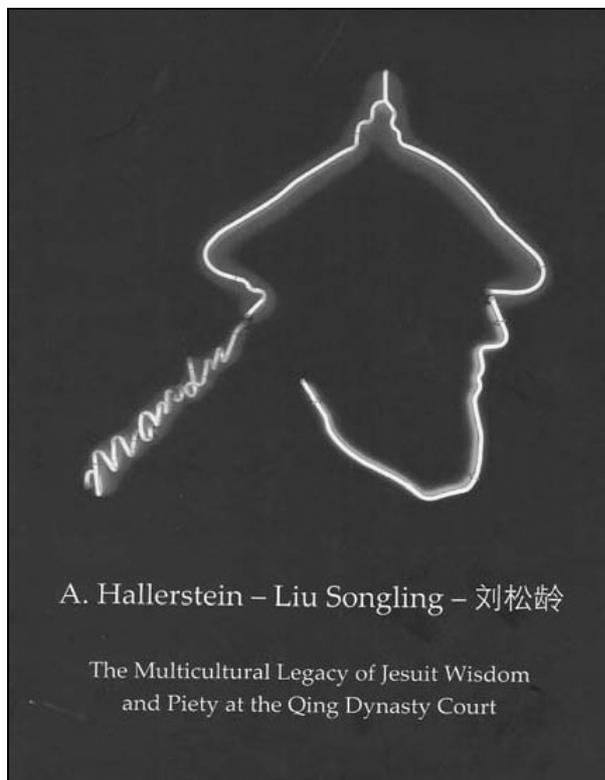
krajše zapise o njem kot misijonarju lahko brali v delih dr. Zmaga Šmitka, npr. *Klic daljnih svetov* (1986) in *Poti do obzorja* (1988). Danes ga odkriva zgodovina znanosti predvsem v raziskavah dr. Južniča.

Rojen je bil v Ljubljani 1703. Šolal se je najprej v domačem okolju mengeškega gradu, nato pa v jezuitskem kolegiju v Ljubljani. V jezuitski red je vstopil leta 1721 na Dunaju, kot novic je živel v Ljubljani, študij je nadaljeval v Leobnu, Celovcu, Gradcu in na Dunaju. Služboval je v več kolegijih habsburške monarhije. Želja po misijonarskem delu se mu je uresničila, ko je leta 1735 potoval prek Portugalske na Kitajsko. Pol svojega življenja je preživel kot najpomembnejši znanstvenik na dvoru kitajskega cesarja. Umril je leta 1774 bolehen in ko je slutil, da bo papež ukinil jezuitski red.

Publikacija, ki so jo predstavili avgusta 2010 v Arhivu Republike Slovenije, je zbornik razprav s simpozija v Pekingu leta 2009, na katerem so sodelovali znanstveniki iz Kitajske, Slovenije, Avstrije, ZDA, Poljske, Hrvaške in Macaa. Ker je zbornik namenjen predvsem tujim bralcem, so besedila v angleškem jeziku. Prinašajo različne poglede na Hallersteina, njegovo življenje in delo. Uredništvo je prevzel Mitja Saje. Izbral je predstavitve in razprave sedmih avtorjev, na novo pa so prevedena nekatera Hallersteinova pisma: obsegajo dve tretjini publikacije. Prispevki so večinoma prevodi slovenskih objav po letu 2003, dopolnjen je Južničev del – o Hallersteinu, ki je na kitajskem dvoru predstavil vakuum in elektriko. Njegov sloves se je razširil tudi v deželo vzhajajočega sonca, na Japonsko.

Razprave so prispevali Aleksandra Kostič (evropski projekt Hallerstein), Janez Škerlep (delni prevodi monografije *Mandarin Hallerstein, Kranjec na kitajskem dvoru*), Mitja Saje piše o ponovnem odkrivanju velikega znanstvenika ter Zmago Šmitek (o življenju in delu). Kitajski zgodovinar Ju Deyuan ga predstavlja kot vodjo cesarskega observatorija dinastije Čing. Hallersteina spoznamo tako kot osebo, ki navdihuje umetniško produkcijo še danes. V rojstnem kraju je v Muzeju Mengeš postavljena zbirka o njegovem življenju in delu.

Odkrivanje Hallersteina je še veliko več. Ena od dodanih vrednosti je, o tem piše Matevž Košir, poglabljanje sodelovanja Arhiva Republike Slovenije in Državnega arhiva Kitajske. V Pekingu so našli pesmarico gornjegrajskega župnika Ahaca Stržinarja, ki jo je v Peking prinesel sam Hallerstein. Druga je umetniška



produkcija Huičin Vang, kitajske umetnice, ki že vrsto let živi na Slovenskem. Ker ni ohranjene podobe A. Hallersteina, je pripravila zanimive upodobitve (in performanse), tudi o njegovem življenju in delu na Kitajskem.

A. Hallerstein oziroma Liu Songling je predstavljen kot svetovna duhovna in znanstvena dediščina ter kot most med Evropo in Kitajsko. To je zbornik, ki ga lahko podarimo kolegom v tujino. S ponosom.

Irena Žmuc

Marko Vuk 1947–2004, spominska slovesnost na Mirenskem gradu 24. 11. 2007, Gorica–Nova Gorica 2010, 150 strani

Goriška Mohorjeva družba in Pokrajinski arhiv v Novi Gorici sta septembra 2010 izdala zbornik prispevkov s spominske slovesnosti ob 60. obletnici rojstva Marka Vuka, ki je novembra 2007 potekala na mirenskem gradu.

Uredniki zbornika so Marija Češčut, Ivanka Uršič in Jurij Rosa, k izdaji je zelo pripomogla tudi Mirjam

Simčič iz Goriške Mohorjeve družbe. Prispevki kar štiriindvajsetih avtorjev so uvrščeni v enajst tematskih poglavij in nas vodijo skozi vsa obdobja in po vseh področjih delovanja Marka Vuka. Zbornik pestri bogat izbor fotografij in dokumentov, povezanih z Markovim življenjem.

Na prvih straneh zbornika v srčno napisanem pismu *Marka Tavčarja* prijatelju Marku Vuku lahko izvedemo, katere aktivnosti so bile poleg izdaje zbornika posvečene spominu na prezgodaj umrlega prijatelja Marka. Njegova življenjska pot je na kratko predstavljena pod naslovom *Mejniki življenja Marka Vuka*. Rojen je bil leta 1947 v Mirnu, v znani družini Vukov. Kot je zapisal v uvodnem nagovoru *Tomaž Pavšič*, je podedoval veliko izvirnih duhovnih in značajskih darov po stricu Stanku Vuku (literat, krščanski socialist, obsojen na drugem tržaškem procesu leta 1941, umorjen leta 1944) in po starem očetu Tonci Vuku. Tako je bil Marko »kot močna kulturna osebnost rahel posebnž v najbolj pozitivnem pomenu te besede«. To njegovo posebnost je v gimnazijskih in študentskih letih zaznal tudi *Bogdan Žorž* in ga v prispevku označil kot zadržanega, celo sramežljivega, hkrati pa presenetljivo odprtega in neposrednega človeka, ki ni maral kompromisov, vsaki stvari je hotel priti do dna, to pa ga je na eni strani dvigalo nad vrstnike, na drugi pa omejevalo v doživljanju mladostne razposajenosti. Že zgodaj je izstopal zaradi svoje izredne glasbene nadarjenosti, v študentskih letih je prevzel vlogo korepetitorja Akademskega pevskega zbora Vinka Vodopivca. Nase pa je opozarjal z zanimanjem za zgodovino, še posebej z drugačno resnico iz obdobja vojne, ki je v knjigah ni bilo, on pa je o njej veliko vedel. Po študiju umetnostne zgodovine se je leta 1973 zaposlil v Goriškem muzeju. Treh desetletij tamkajšnjega dela se s prispevki spominjajo njegovi štirje ravnatelji. *Branka Marušiča* se Marko ni dotaknil le kot uslužbenec, temveč tudi kot izreden sogovornik in pripovednik, ki se je znal izjemno živeti v čas, o katerem je govoril. Zelo nazorno nam Markovo podobo približuje *Nelida Nemeč* z besedami: »Slišim njegov gromki glas, ki je razkrival odličnega peva, njegov bobneči slap govornice, ki je v eni sapi hotela izraziti njegova prekipelajoča stališča, in pri tem ne vem kateri izmed njegovih ljubežni bi dala v tem spominskem pohodu prioriteto: glasbi, ki se ji je Marko strastno predajal, umetnostni zgodovini, kejer je rad raziskoval kulturno dediščino starejših obdobj, zgodovini, ki je bila predvsem zgodovina pomembnih osebnosti 19. in 20. stoletja, ali politiki navezani na slovensko zamejsko življenje.« *Slavica Plabuta* je z Markom, kot je zapisala, najdlje službeno sodelovala in prijateljevala. Tudi ona je poudarila njegova številna zanimanja, hkrati pa poudarila, da je bil kljub vsemu njegov prvi poklic preučevanje umetnostne zgodovine, torej skrb za njeno dediščino in predstavljanje le-te tako strokovni kot širši javnosti. Veliko umetnikov je osebno poznal in

